

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Natura 2000–beheerplan Haringvliet

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

8 juli 2025 / projectnummer: 3940

1 Advies voor de inhoud van het MER

Rijkswaterstaat wil het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Haringvliet (zie figuur 1) herzien. Het plan zal de staat van de natuur in het gebied beschrijven, de natuurdoelen en de (beheer)maatregelen om deze doelen te halen. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. In het MER zal Rijkswaterstaat mogelijke maatregelen onderzoeken en vergelijken, bijvoorbeeld de vergroting van het getijverschil, het inlaten van meer zout water en het zorgen voor meer mogelijkheden voor vismigratie. Rijkswaterstaat heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (de Commissie) gevraagd te adviseren over de inhoud van het nog op te stellen MER.

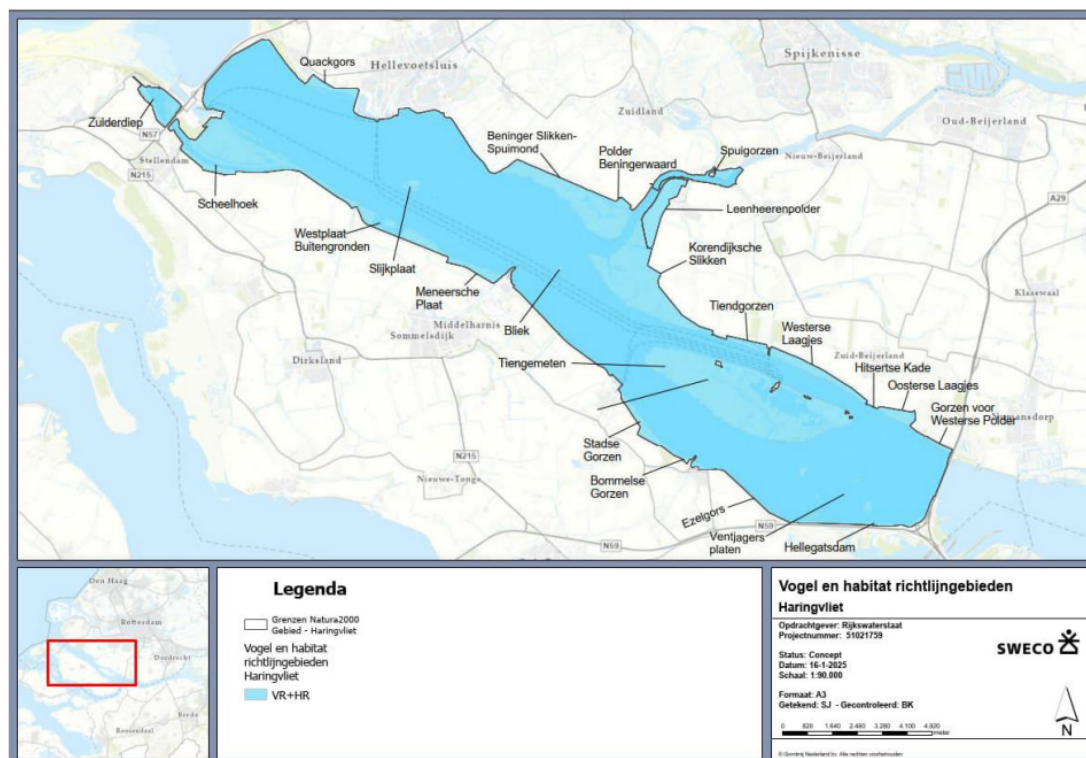
Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het belang van de leefomgeving in het besluit over het beheerplan voor het Haringvliet het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- **Gebiedsbeschrijving en context (zie paragraaf 3.1 van dit advies).** Beschrijf de samenhang van het Haringvliet met andere Zeeuwse en Zuid-Hollandse gebieden, in ruimtelijke en (sociaal)economische zin. Beschrijf de huidige functies van het Haringvliet en geef inzicht in huidige en verwachte ontwikkelingen, zoals zeespiegelstijging.
- **Ecologisch systeem als basis voor maatregelenpakketten (zie paragraaf 3.2).** Geef een actueel inzicht in het ecologische en hydrologische systeem (LESA en soortspecifieke landschappelijke eisen) en beschrijf de oorzaken van knelpunten voor de natuur in het gebied. Beschrijf de ecologische maatregelen en onderzoeken uit de eerste beheerplanperiode en de huidige maatregelen voor vismigratie (inclusief het Kierbesluit).
- **Concrete doelen (zie paragraaf 4.1).** Vertaal de geldende Natura 2000-doelen voor oppervlakte en kwaliteit van de natuur naar concrete en meetbare doelen en baken deze ruimtelijk af. Definieer welke bijdrage het Haringvliet moet gaan leveren aan populaties van broedvogels waar regionale instandhoudingsdoelstellingen voor gelden.
- **Maatregelenpakketten en voorkeursalternatief (zie hoofdstuk 5).** Werk maatregelenpakketten uit vanuit de volgende uitgangspunten voor het spuiregime van de Haringvlietdam:
 - a. de huidige ecologische omstandigheden ('sluizen op een kier');
 - b. het alleen sluiten van de Haringvlietssluisen bij stormvloed en/of springtij ('dam als stormvloedkering');
 - c. meer getijdedynamiek, zoutindringing en vismigratie.Beschrijf vervolgens het voorkeursalternatief.
- **Doelbereik en milieugevolgen (zie hoofdstuk 6).** Beoordeel in hoeverre de Natura 2000-doelen voor habitattypen en soorten worden gehaald met de maatregelenpakketten, waaronder het voorkeursalternatief. Geef zo mogelijk een kwantitatief beeld van de milieugevolgen van de maatregelen. Beoordeel op hoofdlijnen de effecten op andere functies als landbouw, waterwinning en recreatie. Onderbouw dat activiteiten die worden vrijgesteld van de vergunningplicht, niet tot verslechtering van de natuur leiden en de geldende natuurdoelen niet in gevaar brengen.
- **Monitoring (zie hoofdstuk 7).** Geef aan hoe monitoring plaatsvindt van onder andere de getijdenwerking, zoutintrede, vismigratie en effecten op habitattypen en soorten.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER (zie paragraaf 8 van dit advies).

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) van Rijkswaterstaat.¹ Ze herhaalt slechts punten die al in de notitie R&D aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

Figuur 1: Begrenzing en ligging Natura 2000-gebied Haringvliet (bron: NRD).

Aanleiding MER

Voor ieder Natura 2000-gebied is een beheerplan verplicht op grond van de Omgevingswet. Het beheerplan beschrijft de staat van de natuur in het gebied, de vastgestelde natuurdoelen (instandhoudingsdoelstellingen) en de maatregelen die nodig zijn om verslechtering van de natuur te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Het eerste beheerplan voor het Haringvliet is vastgesteld in 2016 en verlengd in 2022.

Het huidige beheerplan is geldig tot 2028. Het is niet mogelijk het beheerplan nogmaals te verlengen. Daarom bereidt Rijkswaterstaat een evaluatie en actualisatie van het beheerplan voor. Hierin kunnen nieuwe inzichten en maatregelen richting het jaar 2034 en verder worden gepland.

Volgens de NRD kan het beheerplan kaders stellen voor projecten waarvoor een MER vereist is. Daarom wordt een plan-MER opgesteld. Op dit moment is nog niet precies duidelijk om welke projecten het gaat. Dit is afhankelijk van de inhoud van het uiteindelijke beheerplan.

¹ Notitie Reikwijdte en Detailniveau Haringvliet, Actualisatie beheerplan Natura2000, Rijkswaterstaat en SWECO, 6 mei 2025.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Rijkswaterstaat is in de rol van voortouwnemer de initiatiefnemer voor het opstellen van het beheerplan. Het bevoegd gezag – in dit geval de minister van Infrastructuur en Waterstaat, de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland – besluit over het Natura 2000-beheerplan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3940 op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

Rapport Doeluitwerking als basis voor NRD en MER

Een van de bijlagen bij de NRD is het rapport 'Doeluitwerking Haringvliet'.² Dit rapport moet duidelijk maken of de bestaande en geplande maatregelen voldoende zijn voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen, en of aanvullende acties nodig zijn. Tevens wordt getoetst of het verslechtingsverbod in acht is genomen. In het rapport staan randvoorwaarden, knelpunten en oplossingsrichtingen. Dit vormt de basis voor het beheerplan en het MER dat daarvoor wordt opgesteld.

Samenhang adviezen Ecologische Autoriteit en Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie heeft aan Rijkswaterstaat, naast het advies over de NRD, ook een advies van de Ecologische Autoriteit aangeboden over het rapport Doeluitwerking. Het advies van de Ecologische Autoriteit is onderdeel van een pilot. De pilot heeft als doel om te onderzoeken wat de verschillen zijn tussen de adviezen van de Commissie en de Ecologische Autoriteit, welke toegevoegde waarde dit oplevert, en wat het in de praktijk betekent als beide adviezen tegelijk worden uitgevoerd. In het kader van de pilot wordt ook het beheerplan zelf te zijner tijd voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit.

De Ecologische Autoriteit heeft in een separaat advies het rapport Doeluitwerking getoetst, omdat dit een basisdocument is voor de ecologische onderbouwing voor het opstellen van het beheerplan. De Ecologische Autoriteit heeft in het kader van de pilot de juistheid, volledigheid en navolgbaarheid van het rapport Doeluitwerking Haringvliet getoetst. Het advies van de Ecologische Autoriteit is te vinden door nummer 5178 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

In het voorliggende advies over de NRD voor het MER Haringvliet borduurt de Commissie voort op het advies van de Ecologische Autoriteit.

2 Rol MER bij dit beheerplan

Rol en reikwijdte MER volgens de NRD

In Nederland werd tot op heden vrijwel nooit bij een Natura 2000-beheerplan een MER opgesteld.³ In de NRD voor het beheerplan Haringvliet heeft Rijkswaterstaat uitgelegd welke

² Doeluitwerking Haringvliet, Uitwerking van de doelen in het kader van het Natura 2000 beheerplan, SWECO, 28 april 2025.

³ In het verleden zijn wel meer milieueffectrapporten bij provinciale inpassingsplannen en ontgrondingen voor Natura 2000-gebieden gemaakt. Ook stelt de provincie Overijssel een MER op bij het nieuwe beheerplan voor Lonnekermeer, zie [de website van de Commissie](#).

rol zij voor het MER ziet.⁴ Die bestaat voornamelijk uit het zo goed mogelijk in beeld brengen van alle (milieu)aspecten zodat deze kunnen meewegen bij het besluit over het beheerplan.

MER bij een beheerplan is van waarde

De Commissie ziet, net als Rijkswaterstaat, meerwaarde in het opstellen van een MER bij het beheerplan en deelt de analyse dat een MER in voorkomende gevallen verplicht is. Een MER bevordert dat het brede milieubelang (meer dan alleen Natura 2000) door het bevoegd gezag vroegtijdig meegewogen wordt bij de keuze voor maatregelen in het beheerplan. Het bevoegd gezag en belanghebbenden worden via een MER goed geïnformeerd over alternatieven en de milieugevolgen van het plan. Daarnaast zorgt een MER ervoor dat er bij de planvorming aandacht is voor de bredere ruimtelijke en beleidsmatige context.

Advies over rol en reikwijdte MER

Rijkswaterstaat heeft de Commissie gevraagd hoe het MER deze meerwaarde daadwerkelijk kan geven bij de besluitvorming. Volgens de Commissie ontstaat deze meerwaarde bij:

- een vroegtijdige inzet van het instrument in het planproces, en
- een focus op oplossingen voor de belangrijke knelpunten voor de natuur in het gebied.

Wettelijk vereist is dat in het beheerplan de 'nodige' maatregelen staan om verslechtering te voorkomen en de Natura 2000-doelen te halen.⁵ Het MER is bij uitstek het instrument om te verkennen met welk maatregelenpakket dit mogelijk is, wat daarvan de milieugevolgen zijn en welke andere inspanningen los van het beheerplan nog nodig zijn. Mede op basis van dit overzicht kan het bevoegd gezag onderbouwde keuzes maken.

De informatie uit het MER kan vervolgens de basis zijn voor een toekomstig inrichtingsplan of projectbesluit, maar zal zo nodig aangevuld moeten worden met bijvoorbeeld actuele gegevens of meer detail.

3 Gebiedsbeschrijving, context en ecologische systemen

3.1 Gebiedsbeschrijving en context

Een schets van de bredere context van het nieuwe beheerplan geeft een beeld van het kader waarbinnen maatregelen in het gebied genomen (kunnen) worden. En het legt de basis om in de effectbeoordeling de samenhang met die ontwikkelingen in beeld te brengen.⁶ Als basis voor het MER en beheerplan adviseert de Commissie daarom om een beknopte gebiedsbeschrijving te geven. Betrek hierin de al lopende en verwachte ontwikkeling van het gebied, zoals de zeespiegelstijging.

⁴ Zie paragraaf 1.3 van de NRD.

⁵ Zie artikel 4.26 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

⁶ De NRD stelt zelf ook voor om de effecten van maatregelenpakketten voor andere functies dan de Natura 2000-doelen in beeld te brengen (zie tabel 3.1 van de NRD en paragraaf 6.2 van dit advies).

Neem in de gebiedsbeschrijving actuele en toekomstige, ruimtelijke en (sociaal)economische ontwikkelingen in en om het Haringvliet op, als de maatregelen in het beheerplan daaraan bij kunnen dragen of mee kunnen conflicteren. De Commissie denkt aan medegebruik en ontwikkelingen in recreatie, visserij, defensie, energie, mobiliteit, waterveiligheid, woningbouw en zoetwatergebruik. Geef hiervoor telkens aan:

- wat de huidige ontwikkelingen in en om het Haringvliet zijn;
- wat toekomstige ontwikkelingen en ambities kunnen gaan zijn;
- in hoeverre de maatregelen in het beheerplan hiermee samengaan of conflicteren.

Houd de gebiedsbeschrijving handzaam en concreet en werk zoveel mogelijk met kaartmateriaal.

3.2 Ecologische en landschapsecologische context

De Commissie adviseert om in het MER een (beknopt) beeld op te nemen van de ruime regionale (landschaps)ecologische context van het Haringvliet. Onderdeel hiervan is de interactie met omliggende watersystemen. De Commissie werkt dit hierna uit in twee deelparagrafen. Dit geeft aanknopingspunten voor concrete doelstellingen (zie paragraaf 4.1 van dit advies) en ecologische maatregelenpakketten (zie paragraaf 5.1). De analyse zal deels ook bruikbaar zijn voor (milieueffectrapporten voor) andere Natura 2000-gebieden.

Een LESA voor vegetaties

Een LESA geeft voor habitattypen goed inzicht in de knelpunten (in het gebied en de omgeving) die leiden tot verslechtering en die het doelbereik voor de natuur nu in de weg staan. Het rapport Doeluitwerking bevat een LESA. De Ecologische Autoriteit adviseert in haar advies over dit rapport om de LESA op een aantal punten te actualiseren en aan te scherpen om een compleet beeld te krijgen van het ecologische systeem. Neem de belangrijkste bevindingen uit de LESA op in het MER, en de volledige LESA in een bijlage.

Ecologische context voor vogel- en vissoorten

Voor vogelsoorten geeft een 'klassieke' LESA niet genoeg inzicht. In een LESA, zoals deze vaak voor habitattypen wordt uitgevoerd, ontbreken ruimtelijke en temporele inzichten die voor vogels van belang zijn, zoals recreatieve ontwikkelingen, veranderingen in concurrentieprocessen tussen soorten en klimaatverandering. Omdat voor het Haringvliet vooral instandhoudingsdoelstellingen gelden voor vogelsoorten, is het van belang deze processen toe te voegen aan de LESA.

Voor zes soorten broedvogels in het Haringvliet gelden regionale doelen. Daarnaast maken diverse soorten niet-broedvogels gebruik van verschillende deltawateren en pendelen ze tussen rust- en foerageergebieden. Geef aan met welke natuurgebieden in de omgeving, zoals Natura 2000-gebieden en gebieden die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland, het Haringvliet ecologisch samenhangt voor de doelsoorten. Geef bijvoorbeeld aan of het Haringvliet zelfstandig kan voorzien in het doel voor visdieven of welke andere gebieden er voor deze soort essentieel zijn in de omgeving.

Veel trekviszen zwemmen van de Noordzee via het Haringvliet naar bovenstroomse wateren. Zo trekt de zalm naar ondiepe grindbedden van riviertjes en beken om te paaien en gebruikt

deze vissoort het Haringvliet alleen als leefgebied voor fysiologische adaptatie aan het zoete water, om vervolgens door te trekken. Geef aan welke routes in de delta van de Rijn en Maas geschikt zijn voor de verschillende trekvis en wat de rol is van het Haringvliet voor het voortbestaan van deze vissen in bovenstroomse waterlichamen van de Rijn en Maas.

Ecologische maatregelen en onderzoeken eerste beheerplan

In het eerste beheerplan voor de Deltawateren, waar het Haringvliet onderdeel van is, zijn al maatregelen opgenomen voor natuurbescherming, zoals het reguliere natuurbeheer door de terreinbeheerders. Ook is beschreven welk ecologisch onderzoek nodig is en uitgevoerd zou worden. Inzicht in de resultaten hiervan levert belangrijke informatie op over het huidige ecologische functioneren van het gebied en helpt bij de vormgeving van het nieuwe beheerplan. Geef daarom een samenvatting van de maatregelen en onderzoeken die in de eerste beheerplanperiode zijn uitgevoerd en beschrijf de resultaten. Geef specifiek inzicht in de huidige maatregelen voor vismigratie (inclusief het Kierbesluit⁷).

3.3 Beleidskader en juridisch kader

In de NRD staat welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant zijn voor het beheerplan, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Europese Natuurherstelverordening en beleid van de provincies Zuid-Holland en, waar relevant, Noord-Brabant en gemeenten daarin. Vertaal deze juridische en beleidsmatige context uit de NRD naar inhoudelijke randvoorwaarden voor het beheerplan. Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant zijn. Beschrijf of het beheerplan kan voldoen aan de randvoorwaarden die daaruit voortkomen.

4 Instandhoudingsdoelstellingen en besluitvorming

4.1 Instandhoudingsdoelstellingen

Leid concrete doelen af van de geldende Natura 2000-doelen

In het aanwijzingsbesluit voor het Haringvliet zijn instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en leefgebieden van habitatrichtlijn- en vogelsoorten geformuleerd. Voor habitattypen en habitatrichtlijnsoorten gaat het per doel steeds om behoud of uitbreiding van oppervlakte/omvang en behoud of verbetering van kwaliteit. Een vogelrichtlijndoel richt zich op de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Daarbij is steeds de draagkracht voor bepaalde aantallen vogels als doel gesteld. Er gelden doelen voor drie habitattypen, acht habitatrichtlijnsoorten, tien soorten broedvogels en zesentwintig soorten niet-broedvogels.

Kwantitatieve doelen ontbreken in het aanwijzingsbesluit, behalve voor vogels. Om te weten waar Rijkswaterstaat op moet sturen adviseert de Ecologische Autoriteit in haar advies over het rapport Doeluitwerking om de niet-gekwantificeerde doelen voor dit gebied SMART⁸ te

⁷ De bediening van de sluizen vindt nog niet plaats volgens het Kierbesluit, zie [Haringvliet: Haringvlietssluisen op een kier](#) en het rapport Doeluitwerking. Rijkswaterstaat is een onderzoekstraject gestart van 2018–2028 om stapsgewijs de bediening te implementeren volgens het Kierbesluit.

⁸ Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

formuleren. De Commissie ziet hierin meerwaarde. Door doelen SMART te formuleren kan Rijkswaterstaat in het MER toetsen in hoeverre de maatregelen in het beheerplan bijdragen aan het halen van de wettelijke Natura 2000-doelen en het voorkomen van (verdere) verslechtering. Zorg bij het SMART maken van doelen voor een geografische afbakening met een duidelijke (ruimtelijke) uitwerking van de oppervlakte- en kwaliteitsdoelen.

Concreet betekent dit voor oppervlakte- en kwaliteitsdoelen het volgende:

- **Oppervlakte en omvang:** bepaal welke oppervlakten waar vereist zijn op basis van de referentiesituatie. Geef aan welke oppervlakten haalbaar zijn op basis van de landschapsecologische systeemanalyse (LESA) en soort-specifieke ruimtelijke eisen, zoals rustgebieden en oppervlakte en aantal kolonieplekken.
- **Kwaliteit:** formuleer de benodigde en locatiespecifieke ecologische (abiotische) condities voor habitattypen en leefgebieden van soorten. De Commissie benadrukt dat dit doelen moet opleveren die concreet en toetsbaar zijn in het MER, zoals het zoutgehalte, de waterstanden bij hoog- en laagwater en chemische randvoorwaarden in een specifiek deel van het gebied. Ze benadrukt ook het belang van een navolgbare beschrijving van de wijze waarop de kwaliteitsdoelen vertaald zijn naar doelen in het beheerplan en het MER.

Een aantal uitgevoerde studies geeft hiervoor concrete aanknopingspunten.⁹

Te betrekken informatie bij concretisering doelen

Betrek bij het concretiseren van doelen:

- de geldende kernopgaven voor het gebied¹⁰;
- de relevante profielendocumenten;
- de ecologische bouwstenen voor habitattypen en -soorten;
- de actuele informatie over de staat van de natuur in het gebied uit bijvoorbeeld het rapport Doeluitwerking en de Natuurdoelanalyse (NDA)¹¹;
- de evaluatie van de eerste beheerplanperiode.

Geef, conform het advies van de Ecologische Autoriteit over het rapport Doeluitwerking, per instandhoudingsdoelstelling aan of het doel volgens de huidige inzichten:

- haalbaar is op korte termijn binnen het huidige ecologische systeem;
- haalbaar is met aanvullende maatregelen (zoals herstel van natuurlijke processen als overstroming en sedimentatie);
- alleen haalbaar is met systeemmaatregelen.¹²

Definieer de bijdrage van het Haringvliet aan de regiodoelen voor zes soorten broedvogels. Dan wordt duidelijk welke maatregelen nodig zijn voor die soorten broedvogels in het Haringvliet zelf. De vertaling kan gemaakt worden door vanuit de regiodoelen voor de Zuidwestelijke Delta na te gaan hoe het leefgebied over de relevante Natura 2000-gebieden verdeeld wordt. Als een (regionale) visie mede de doelstelling voor het Haringvliet bepaalt, onderbouw dan de vertaling naar de gebiedsdoelstelling voor het Haringvliet zelf.

⁹ Zie bijvoorbeeld [Toekomstbestendige Rijn-, Maas- en Scheldemonding](#) in het kader van de Programmatie Aanpak Grote Wateren en [Kansen voor robuuste deltanatuur: een LARCH-analyse voor de systeemopgave PAGW Biesbosch Rijn- Maasmonding](#) van Wageningen Environmental Research.

¹⁰ Kernopgaven sluiten aan bij het Natura 2000-landschap waar een Natura 2000-gebied toebehoort. Haringvliet behoort tot het Natura 2000-landschap Noordzee, Waddenzee en Delta. Voor het gebied gelden kernopgaven als het verbeteren van de kwaliteit van het zoetwatergetijdengebied en het herstellen van de zoutinvloed.

¹¹ Zie [de website van de provincie Zuid-Holland](#) voor deze NDA van 20 juni 2023.

¹² Zie voor een uitwerking van dit onderscheid het advies van de Ecologische Autoriteit over het rapport Doeluitwerking.

Onderbouw beoogde fasering in doelbereik uit NRD

De basisambitie voor het doelbereik is volgens paragraaf 3.1 van de NRD:

- 'Het zo snel mogelijk voldoen aan de behoudsdoelstellingen (stand van zaken ten tijde van aanwijzing);
- Dat in 2030 ten minste 30% van de doelstellingen die niet in goede toestand verkeren en waarvoor een goede toestand is gedefinieerd, verbeterd is naar een goede toestand; en
- Het geven van een doorkijk naar 60% van de doelstellingen in 2040 en ten minste 90% in 2050.'

De NRD vermeldt niet op basis van welke (ecologische en juridische) argumenten deze fasering in de tijd is aangebracht. Onderbouw in het MER waarom deze fasering is gekozen. Geef aan welke prioriteiten hierin worden aangebracht en beschrijf hoe het beoogde doelbereik op deze momenten zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelstellingen en het verslechtingsverbod. Daarbij wijst de Commissie erop dat het belangrijk is dat de maatregelen binnen de komende beheerplanperiode zoveel mogelijk 'no regret' zijn vanuit het beoogde doelbereik op lange termijn.

4.2 Te nemen besluit(en)

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor het beheerplan. Daarnaast zullen mogelijk andere besluiten nodig zijn voor het treffen van de maatregelen, zoals een projectbesluit. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is. Beschrijf de procedurele en inhoudelijke samenhang met andere besluiten, zoals het beheerplan van Oude Maas en Hollands Diep.

5 Maatregelenpakketten en voorkeursalternatief

5.1 Maatregelenpakketten (alternatieven)

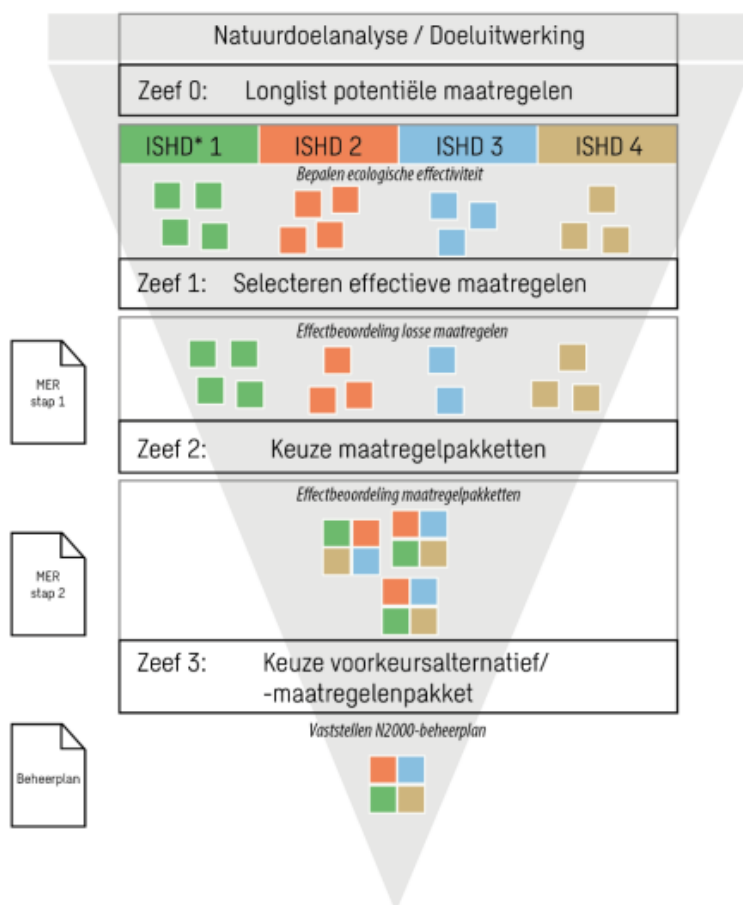
Een van de inhoudsvereisten van een MER is dat zogeheten alternatieven in beeld gebracht worden. Met een onderzoek naar alternatieven met meer of minder milieugevolgen of waarbij de doelen minder goed of juist beter gehaald worden, krijgt het MER meerwaarde voor de besluitvorming.

Samenstelling van maatregelenpakketten (alternatieven) volgens de NRD

De NRD beschrijft dat via het doorlopen van drie 'zeven' tot een voorkeursalternatief (VKA) wordt gekomen (zie figuur 2). In zeven 0 en 1 worden potentiële maatregelen geselecteerd vanwege hun ecologische wenselijkheid en effectiviteit. Hierbij maakt de NRD onderscheid tussen maatregelen op systeem-, proces- en patroonniveau.¹³

¹³ NRD, paragraaf 3.1. Met systeemmaatregelen wordt de standplaats indirect beïnvloed door aanpassingen aan het hele systeem waar deze standplaats onderdeel van uitmaakt. Dit zijn maatregelen die in een groter gebied tot verandering leiden. Voorbeelden van dergelijke maatregelen zijn vergroting van de getijslag en ontwikkeling van een brakwatergradiënt. Bij het nemen van procesmaatregelen wordt de standplaats indirect beïnvloed door in te grijpen in lokale processen. Voorbeelden hiervan zijn de aanleg van vooroeververdediging en de indeling van gebieden in compartimenten waar het

In zeef 2 worden de losse maatregelen op hoofdlijnen op hun milieueffecten, doelbereik en beheerbaarheid beoordeeld. Daarna worden pakketten van combinaties van maatregelen samengesteld. Deze ‘alternatieven’ (hierna ‘maatregelenpakketten’ genoemd) worden in meer detail onderzocht op hun milieueffecten en doelbereik. Vervolgens kiest het bevoegd gezag een VKA.

*ISHD = instandhoudingsdoelstelling

Figuur 2: Processchema totstandkoming beheerplan (bron: NRD).

Breng potentiële maatregelen in beeld die aansluiten bij knelpunten

Voor dit beheerplan adviseert de Commissie om potentiële maatregelen in beeld te brengen in het Natura 2000-gebied zelf en in de omgeving van het gebied, die aansluiten bij de knelpunten voor de Natura 2000-doelen. De Commissie vindt het proces van de drie zeven in de basis geschikt om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de samenstelling van een VKA. Ook het onderscheid tussen maatregelen op systeemniveau, procesniveau en patroonniveau heeft meerwaarde. De beschrijving van deze aanpak in de NRD is nu nog procesmatig. Niet beschreven is op basis van welke uitgangspunten de maatregelenpakketten worden samengesteld. Daarover geeft de Commissie adviezen in de volgende deelparagraaf.

Gebruik voor samenstelling van maatregelenpakketten drie uitgangspunten

Volgens het rapport Doeluitwerking en het advies van de Ecologische Autoriteit is de huidige beperkte openstelling van de Haringvlietsluizen het voornaamste knelpunt voor het halen van de estuariene Natura 2000-doelen in dit gebied. De huidige, beperkte openstelling leidt tot

waterpeil kunstmatig kan worden geregeld. Patroonmaatregelen richten zich direct op de standplaats. Hierbij gaat het vooral om beheer- en inrichtingsmaatregelen.

verslechtering van de estuariene natuur in het Haringvliet en staat de instandhoudingsdoelstellingen voor die typen natuur in de weg.¹⁴ In de wettelijke eis dat in een beheerplan de maatregelen moeten staan die 'nodig' zijn om verslechtering te voorkomen en de instandhoudingsdoelstellingen te halen, ziet de Commissie aanleiding om de permanente volledige openstelling van de sluizen (met uitzondering van stormvloed) in één of meerdere maatregelenpakketten mee te nemen.

Door nu een dergelijke verregaande systeemmaatregel te onderzoeken komt de 'stip op de horizon' in beeld en zal blijken welk resultaat in het gebied bereikt kan worden, en welke opgave eventueel zal resteren. Dat helpt ook bij het stellen van prioriteiten en voorkomt dat nu maatregelen worden gekozen die het systeemherstel op lange termijn in de weg zitten.

De Commissie adviseert daarom om in de tweede zeef maatregelenpakketten samen te stellen vanuit de volgende drie uitgangspunten¹⁵:

- **Huidige omstandigheden ('sluizen op een kier').** Het uitgangspunt is hier dat de huidige ecologische omstandigheden niet veranderen. De Haringvlietssluzen zijn (vrijwel) gesloten, er wordt (dus) nauwelijks zout water in het Haringvliet ingelaten en er is nauwelijks getijdedynamiek. De maatregelen binnen dit uitgangspunt zijn patroonmaatregelen en procesmaatregelen, omdat het watersysteem niet wezenlijk verandert. Neem in dit uitgangspunt wel mee in hoeverre zeespiegelstijging in de toekomst al leidt tot een andere dynamiek in het gebied.
- **Haringvlietdam wordt stormvloedkering.** Het uitgangspunt hier is dat de Haringvlietssluzen op relatief korte termijn alleen worden gesloten bij stormvloed en/of springtij (de Haringvlietdam wordt ingezet als een 'stormvloedkering'), mede op basis van het eerder daarvoor opgestelde MER¹⁶. Het veranderde spuiregime van dit uitgangspunt is de meest verregaande systeemmaatregel die voor het Haringvliet denkbaar is. Met een maatregelenpakket vanuit dit uitgangspunt zou het doelbereik voor estuariene doelen naar verwachting maximaal zijn.
- **Meer getijdedynamiek, zoutindringing en vismigratie.** De vorige uitgangspunten vormen twee uiterste perspectieven van het toekomstige watersysteem. Om het effect op de instandhoudingsdoelstellingen goed in beeld te krijgen adviseert de Commissie om ook maatregelenpakketten met halfopen sluizen in beeld te brengen. Maatregelenpakketten vanuit dit uitgangspunt staan in het teken van de mogelijkheden die binnen huidige ecologische omstandigheden maximaal mogelijk zijn. Het beheer richt zich dan op het zoveel mogelijk in stand houden, herstellen, uitbreiden of verbeteren van de habitattypen en leefgebieden die horen bij de Natura 2000-doelstellingen.

Per maatregelenpakket kan het MER een focus aanbrengen via varianten, bijvoorbeeld voor bossen en bijbehorende doelen, of een focus op de zoete watervogelgemeenschap.

¹⁴ Zo beschrijft de Ecologische Autoriteit dat door de afsluiting van het Haringvliet het getij en de zout-invloed grotendeels verdwenen zijn. Dit heeft de oorspronkelijke ecologische dynamiek sterk beperkt en heeft geleid tot erosie van platen en slikken en een afname van soorten die horen bij zoute en brakke omstandigheden. Ook stelt de Ecologische Autoriteit dat voor de realisatie van veel doelen aanvullende (systeem)maatregelen nodig zijn. Deze moeten zijn gericht op (1) herstel van de getijdynamiek, (2) een brakwaterzone voor het geleidelijk laten overgaan van zoet naar zout voor migrerende vissen en voor een goede kwaliteit van het habitatype Ruigten en zomen, en (3) een open verbinding voor trekvis.

¹⁵ De drie uitgangspunten sluiten aan bij de categorisering die de Ecologische Autoriteit adviseert aan te brengen in de haalbaarheid van instandhoudingsdoelstellingen, zie ook eerder al paragraaf 4.1 van dit advies.

¹⁶ Milieu-effectrapport over een ander beheer van de Haringvlietssluzen, Over de grens van zout en zoet, Rijkswaterstaat, 1 januari 1998.

Te betrekken informatie bij de uitwerking van de maatregelenpakketten

De Commissie adviseert verder om in ieder geval de volgende overwegingen mee te nemen bij de totstandkoming van de maatregelenpakketten:

- **Toekomstbestendigheid.** Van belang is dat maatregelenpakketten een robuuste invulling krijgen. Geef voor de maatregelen aan wat nodig is zodat ze ook effectief zijn in het licht van zeespiegelstijging, verzilting en zowel hogere als lagere rivierafvoeren.
- **Randvoorwaarden en beperkingen.** Geef aan welke maatregelen ecologisch gezien wel kansrijk en mogelijk zijn, maar vanwege andere beperkingen op bezwaren stuiten. Beschrijf en onderbouw zo concreet mogelijk welke factoren beperkend zijn voor de in te zetten middelen en dus voor de te onderzoeken maatregelenpakketten. De Commissie merkt op dat bij twijfel hierover het MER juist gebruikt kan worden om te onderzoeken hoe een maatregel wél haalbaar gemaakt kan worden. Als er dus geen zekerheid is over of een maatregel haalbaar is, adviseert ze om die maatregel juist wél in de maatregelenpakketten mee te nemen.
- **Eerder afgefallen maatregelen.** Bekijk welke maatregelen bij het voorgaande beheerplan zijn overwogen, maar niet zijn getroffen vanwege bijvoorbeeld gebrek aan draagvlak of economische schade. Neem ze op in het MER als ze ecologisch doeltreffend kunnen zijn.
- **Mogelijk minder noodzaak tot beperkt openen van de sluizen.** In de huidige situatie wordt veel van het zoete Rijnwater gebruikt om het zoute water uit de Nieuwe Maas/ Nieuwe Waterweg tegen te houden. Bij lagere afvoeren en een hogere zeespiegel wordt dit steeds lastiger en zullen keuzes gemaakt moeten worden over het omgaan met zoetwater en het accepteren van verzilting in de Rijn–Maas–delta. Voor het Haringvliet zal achterwaartse verzilting (via Nieuwe Waterweg, Oude Maas en Spui) steeds vaker voorkomen. Het zoutwater komt dan niet meer binnen via de Haringvlietssluiten, maar via het Spui. Deze ontwikkeling maakt wellicht dat er in de toekomst minder noodzaak is om de huidige beperkte openstelling van de sluizen te continueren. Geef in het MER aan hoe het bevoegd gezag deze ontwikkeling ziet en betrek dit bij de vormgeving van de maatregelenpakketten.
- **Stikstof.** Beoordeel in hoeverre stikstofdepositie een knelpunt is voor het Haringvliet. Doe dit aan de hand van de actuele overbelasting met stikstof op basis van AERIUS Monitor.

5.2 Voorkeursalternatief

De Commissie adviseert om in het MER het VKA te beschrijven en aan te geven hoe het zich verhoudt tot de onderzochte maatregelenpakketten. Het MER moet in ieder geval voldoende informatie bevatten om de milieugevolgen van het VKA af te leiden. De Commissie beveelt aan om in het MER expliciet het doelbereik en de milieugevolgen van het VKA aan te geven. Dat geeft duidelijkheid aan bestuurders en belanghebbenden.

Benoem activiteiten die zijn vrijgesteld van de vergunningplicht

In het beheerplan kunnen gevallen (activiteiten) worden aangewezen waarvoor geen omgevingsvergunningplicht voor een Natura 2000-activiteit geldt. In het huidige beheerplan zijn dergelijke activiteiten ook aangewezen. Dit omdat significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied bij het opstellen van dat beheerplan onder voorwaarden uitgesloten waren. De NRD vermeldt niet hoe met deze activiteiten zal worden omgegaan. Beschrijf dit in het MER en evalueer of de stelling juist was dat de activiteiten geen significant negatief effect op habitattypen en leefgebieden van soorten hadden.

6 Haalbaarheid doelstellingen en milieugevolgen

De NRD bevat in tabel 3.1 een beoordelingskader voor het in beeld brengen van milieueffecten en doelbereik. Per milieuaspect staat het criterium beschreven en of een kwalitatieve of kwantitatieve beoordeling wordt uitgevoerd. In de volgende paragrafen geeft de Commissie specifieke adviezen hierover.

6.1 Haalbaarheid doelstellingen

Referentiesituatie voor doelbereik Natura 2000

De Commissie merkt op dat voor het doelbereik een specifieke invulling geldt van het begrip referentiesituatie, zoals de NRD juist beschrijft.¹⁷

De basis voor het uitsluiten van verslechtering in een habitatrictlijngebied is de natuuroppervlakte en –kwaliteit op de Europese referentiedatum (hier: 7 december 2004). Voor een vogelrichtlijngebied, wat het Haringvliet eveneens is, geldt het moment van aanwijzing als referentiedatum (24 maart 2000). Ten opzichte van deze referentiedata is verslechtering niet toegestaan. Voor sommige natuurtypen in het gebied moet echter ook een uitbreiding van oppervlakte/omvang of een verbetering van kwaliteit worden gerealiseerd. Dit wordt in de praktijk beoordeeld ten opzichte van het moment van aanwijzing: voor habitatrictlijn doelen is dat het jaar 2015 en voor vogelrichtlijn doelen (wederom) 2000.

Beschrijf de referentiesituaties herkenbaar in het MER en beoordeel doelbereik ten opzichte van de juiste data.

Doelbereik voor de habitattypen en soorten

Geef aan in welke mate de maatregelenpakketten, waaronder het VKA, de gestelde doelen binnen de beheerplanperiode binnen bereik brengen. Doe dit voor ieder habitatype en leefgebied. Beoordeel in hoeverre naar verwachting:

- verslechtering voor het habitatype of het leefgebied van een soort binnen de beheerplanperiode teruggedraaid en verder voorkomen wordt;
- de uitbreidings- en verbeterdoelen in het gebied voor het habitatype of het leefgebied van een soort binnen de beheerplanperiode behaald worden. Voor vogelrichtlijn doelen betekent dit dat bepaald wordt of het leefgebied voor het populatiedoel op orde is.

Breng het doelbereik herkenbaar in beeld in het MER, los van de milieugevolgen, ook in de samenvatting van het MER. Beschrijf ook of een maatregelenpakket met een bepaalde focus (zoals zoete watervogelgemeenschappen, zie paragraaf 5.1) conflicteert met andere doelen en maatregelenpakketten.

De Commissie constateert dat uit de wetgeving volgt dat het beheerplan moet aangeven wat de resultaten van maatregelen zijn voor het voorkomen van verslechtering en het halen van de instandhoudingsdoelstellingen.¹⁸ Ze verwacht dat een kwantitatieve beoordeling van de effectiviteit van het VKA nodig is om aan dit vereiste te voldoen en om te kunnen beoordelen

¹⁷ NRD, paragraaf 2.2. Zie het advies van de Ecologische Autoriteit voor een algemeen overzicht van referentiesituaties.

¹⁸ Zie artikel 4.26, aanhef en onder c., Besluit kwaliteit leefomgeving.

of de beoogde oppervlakken en (abiotische) omstandigheden daadwerkelijk gerealiseerd worden. Ga daarom zo veel mogelijk kwantitatief in op doelbereik.

Als er nog een restopgave is, bijvoorbeeld omdat verslechtering niet tegengegaan kan worden en/of de instandhoudingsdoelstellingen niet worden bereikt, geef dan aan hoe deze restopgave er uit ziet. Geef ook in een doorkijk aan welke typen maatregelen daarvoor nog nodig zijn en welke inspanningen (dus) in andere sporen vereist zijn.

6.2 Milieugevolgen

Referentiesituatie voor milieugevolgen

In een MER is de referentiesituatie voor te verwachten milieueffecten de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Onder deze referentiesituatie valt ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat het beheerplan wordt vastgesteld. Bij de beschrijving van deze ontwikkeling wordt uitgegaan van voldoende zekere en concrete veranderingen in het studiegebied, zoals nieuwe activiteiten waarover al is besloten. Onzekere ontwikkelingen, zoals vastgesteld beleid dat nog niet is omgezet in concrete besluiten, behoren niet tot de autonome ontwikkelingen.

Deze 'reguliere' referentiesituatie voor milieueffectrapportage is van belang voor het bepalen van de milieueffecten van de maatregelenpakketten, waaronder het VKA, op andere milieuthema's dan het doelbereik voor Natura 2000.

Beoordeling van milieugevolgen

De Commissie heeft de volgende algemene adviezen bij het in beeld brengen van de milieugevolgen:

- **Abstractieniveau.** Tabel 3.1 van de NRD vermeldt dat op veel milieuthema's kwalitatieve beoordelingen plaatsvinden. Voor een goed beeld van de aanzienlijke milieugevolgen van de maatregelenpakketten adviseert de Commissie om deze per maatregelenpakket waar mogelijk kwantitatief of semi-kwantitatief in beeld te brengen en de maatregelenpakketten zo te vergelijken.
- **Schaalniveau.** Het rapport Doeluitwerking maakt een nuttig onderscheid tussen zes landschapszones. De zonering is aangebracht op basis van overstromingsfrequentie met bijbehorende hoogwaterstanden, potentiële vegetatie en potentiële habitattypen en soorten. Geef in de effectbeoordeling bij alle milieuthema's, waar relevant, aan in hoeverre het effect verschilt tussen deze zones.
- **Realisatiefase.** Geef kwalitatief inzicht in de realisatiefase, de werkzaamheden die hiervoor nodig zijn en de milieugevolgen die hierdoor kunnen optreden.
- **Systeem-overstijgende belangen en effecten.** Tabel 3.1 van de NRD vermeldt dat de gevolgen voor economische, recreatieve en woonfuncties in beeld worden gebracht. Systeemmaatregelen, zoals het perspectief waarbij de Haringvlietdam wordt ingezet als stormvloedkering, hebben effecten op andere, aangrenzende systemen (zoals Voordelta, Hollands Diep en het Spui) en op andere belangen dan natuur (zoals zoetwater voor de landbouw). Breng deze effecten en de doorwerking op belangen op hoofdlijnen in beeld.

- **Functiecombinaties.** Beoordeel, als ‘positieve’ of ‘synergetische’ effecten, ook kansen voor functiecombinaties, zoals recreatie en natuur of landbouw en natuur. Dat leidt vervolgens mogelijk ook tot versterking van de ruimtelijke kwaliteit van het Haringvliet.
- **Klimaatrobuustheid.** Tabel 3.1 bevat het milieuaspect ‘klimaatadaptatie’. Verfijn de criteria hiervoor, bijvoorbeeld verzilting, hoge/lage rivierafvoeren en de kans op meer overstromingen.

In de paragrafen hierna geeft de Commissie meer specifieke adviezen per milieuaspect.

6.3 Overige ecologische thema's

Gevolgen voor andere flora en fauna in het Haringvliet

Naast de beoordeling van de maatregelenpakketten op het Natura 2000-doelbereik adviseert de Commissie om in het MER de effecten op andere flora en fauna te beschrijven, indien aan de orde. Schets hiertoe op hoofdlijnen het ecologisch functioneren van het studiegebied voor soorten en leefgemeenschappen waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen gelden.

Beschrijf de belangrijkste sleutelfactoren die daarop van invloed zijn, als deze niet via de hiervoor gegeven adviezen aan de orde komen. Vul de analyse aan voor de niet besproken leefgemeenschappen en soorten, en leg de koppeling met de ligging in het landschap en het functioneren van het bodem- en watersysteem (vanuit de LESA) en relevante soortspecifieke kolonisatieprocessen.

Beschrijf ook de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied en betrek hierbij de conclusies uit het rapport Doeluitwerking, de NDA en het advies van de Ecologische Autoriteit. Ga daarna in op de potentiële ingreep-effectrelaties tussen de maatregelenpakketten en de in en om het gebied aanwezige beschermde flora en fauna en beleidsmatig relevante flora en fauna, zoals Rode Lijstsoorten.

Andere Natura 2000-gebieden

Maatregelen in het Haringvliet kunnen gevolgen hebben voor andere Natura 2000-gebieden. De Commissie merkt op dat het Haringvliet en Hollands Diep één systeem vormen, terwijl de Natura 2000-doelen verschillen. De maatregelen in het Haringvliet, met name die op het gebied van getijdendynamiek, zullen daardoor gevolgen hebben voor het Hollands Diep. En mogelijk hebben maatregelen in het Haringvliet ook gevolgen voor de Voordelta (zie ook paragraaf 6.4).

Beschouw daarom de gevolgen van maatregelenpakketten voor (benodigde) ecologische omstandigheden in andere Natura 2000-gebieden. Deze beoordeling kan kwalitatief en aan de hand van een categorisering van instandhoudingsdoelstellingen van de andere gebieden. Geef ook aan hoe de verschillende beoordelingen meegewogen worden bij de keuze voor het VKA. Overweeg om dit laatste vanuit een overkoepelende visie op de gebieden te doen (zie ook het advies van de Ecologische Autoriteit).

Gevolgen van activiteiten die zijn vrijgesteld van de vergunningplicht

Ga specifiek in op de gevolgen van (bestaande of nieuwe) activiteiten waarvan in het eerste beheerplan is aangegeven dat deze zijn vrijgesteld van de vergunningplicht en daarmee tot het voornemen behoren (zie paragraaf 5.2 van dit advies). Voer de toetsing van de activiteiten

op de Natura 2000-doelen opnieuw uit en toon dan aan dat significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied uitgesloten zijn ten opzichte van de huidige, feitelijke situatie van de natuur in het gebied. Ga in op tijdelijke en permanente effecten. Maak de beoordeling inzichtelijk met onderzoeksresultaten en monitoringrapportages die aanbevolen waren in het eerste beheerplan.

Een vrijgestelde activiteit kan, hoewel het geen significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied heeft, daarnaast gevolgen hebben voor andere natuur in het studiegebied of bijvoorbeeld voor cultuurhistorische objecten. Is dat het geval, dan moeten deze activiteiten ook op die andere milieugevolgen in het MER onderzocht worden.

Natuurnetwerk Nederland

Beschrijf de ligging van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de ecologische relatie met de Natura 2000-opgave in het gebied. Beschrijf vervolgens de ingreep- en effectrelaties die het NNN in positieve en negatieve zin kunnen beïnvloeden en geef aan wat dit betekent voor de wezenlijke kenmerken en waarden (natuurbeheertypen) van dit gebied. Beschrijf indien relevant maatregelen om gevolgen te voorkomen of te beperken. Als compensatie aan de orde is, beschrijf dan globaal in het MER hoe deze eruitziet.

Beschermde soorten

Beschrijf op hoofdlijnen en voor het beheerplanniveau relevante beschermde soorten die in het studiegebied aanwezig zijn en door de maatregelen beïnvloed kunnen worden. Kijk hierbij naar de functie (zoals broeden, rusten of foerageren) op de locaties waar ze voorkomen. Beschrijf welke gevolgen de maatregelen hebben voor de staat van instandhouding (zowel positief als negatief).¹⁹ Breng ook de gevolgen van de maatregelen in beeld op het leefgebied van soorten die zich recent gevestigd hebben en beschermd zijn. Zo zijn zeearenden recent gaan broeden in het gebied.

Ga vervolgens in op mitigerende maatregelen indien nodig of (vanuit het voorzorgsbeginsel) wenselijk en schat de effectiviteit daarvan in. Dan kan hier in het vervolgproces rekening mee gehouden worden.

Gevolgen voor biodiversiteit en Rode Lijsten

De beoogde maatregelen bieden mogelijk kansen voor versterking van niet juridisch beschermde natuur in het gebied. Geef aan of en op welke wijze deze kansen zullen worden benut en wat daarbij de ecologische potenties zijn. Beschrijf daarnaast de mogelijke effecten van het VKA op relevante Rode Lijstsoorten.

6.4 Water en bodem

Breng de effecten van de maatregelenpakketten op het bodem- en watersysteem waar mogelijk kwantitatief in beeld. Ga bij de effectbeoordeling ten minste in op de volgende aspecten:

¹⁹ Benut om dit in te schatten in elk geval de Rode Lijsten. De status van een soort op de Rode Lijst geeft belangrijke informatie over de landelijke gunstige staat van instandhouding.

- **Slibhuishouding:** de slibhuishouding van Haringvliet en Hollands Diep – inclusief eventuele remobilisatie van slib dat in de afgelopen tientallen jaren bezonken is – met de gevolgen voor de chemische verontreiniging en voedselbeschikbaarheid.
- **Erosie in verbindende geulen.** Het benedenrivierengebied bestaat uit drie deelsystemen: de noordelijke takken (zoals de Nieuwe Waterweg) met een open verbinding naar zee, de zuidelijke takken die zijn afgesloten van zee door de Haringvlietdam, en de verbindende takken hiertussen. Tussen de noord- en de zuidkant verschillen de waterstanden aanzienlijk. Dat komt doordat het getij direct in de noordelijke takken binnenkomt, in tegenstelling tot de zuidelijke takken. De stroomsnelheden op de verbindende takken zijn hoog, waardoor erosie in de verbindende geulen tussen Haringvliet–Hollands Diep en Nieuwe Waterweg optreedt. Het effect van maatregelenpakketten op deze erosie is een milieueffect dat in beeld gebracht moet worden.
- **Waterkwaliteit:** de effecten op de doelen die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor onder andere het KRW–waterlichaam Haringvliet zelf, evenals aangrenzende KRW–waterlichamen (Hollands Diep en Voordelta).
- **Relatie met Zuid–Hollandse Wadden.** Mede door het beperkt openen van de sluizen in de Haringvlietdam is de morfologie zeewaarts van de dam veranderd in een gebied met de kenmerken van wadden.²⁰ In maatregelenpakketten waarin de Haringvlietssluzen vaker open staan, zullen er gevolgen zijn voor die Zuid–Hollandse Wadden.

6.5 Landschap en erfgoed

Geef een bondige cultuurhistorische beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van het Haringvliet, inclusief de overgangen naar het polderlandschap. Beschrijf de kernkwaliteiten van het (water)landschap van het Haringvliet en het omringende polderlandschap. Geef per maatregelenpakket de effecten op de kernkwaliteiten aan, zowel in positieve als negatieve zin. Maak in de effectbeschrijving onderscheid in verschillende schaalniveaus: het niveau van het landschap van het Haringvliet als geheel en het niveau van de specifieke onderdelen van het landschap, zoals de zes landschapszones.

Benoem relevante archeologische vindplaatsen en monumentale elementen (waaronder de Haringvlietssluzen als rijksmonument) en beschrijf de eventuele effecten van de maatregelenpakketten hierop.

7 Monitoring

Waarschijnlijk komen met het beheerplan de doelen nog niet binnen de beheerplanperiode binnen bereik. Geef in het MER daarom een aanzet tot een monitoringsprogramma, waartoe in ieder geval het doelbereik voor Natura 2000 behoort.

Geef aan op welke aspecten, op welke manier de monitoring wordt uitgevoerd en wie verantwoordelijk is. Formuleer ook maatregelen die Rijkswaterstaat achter de hand heeft, waarmee tussentijds bijgestuurd kan worden als het gebied verder verslechtert.

²⁰ Zie hierover het Toekomstperspectief verzanding Haringvlietmonding via de [website van de gemeente Voorne aan Zee](#).

Laat verder zien over welke milieuaspecten in de effectbeoordeling er onvoldoende informatie is door een gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld en of ontbrekende kennis kan leiden tot onderzoeksmaatregelen in het beheerplan.

8 Leesbaarheid en samenvatting

Vorm en presentatie

De vergelijking van de maatregelenpakketten verdient bijzondere aandacht. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Zorg voor:

- een zo beknopt mogelijk MER, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdttekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen en daarnaar in de hoofdttekst te verwijzen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Dit onderdeel verdient daarom bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de inhoud van het beheerplan;
- de doelstellingen voor de natuur in het gebied;
- de belangrijkste knelpunten voor de natuur;
- de onderzochte maatregelenpakketten en hoe die aansluiten bij de natuurdoelen en de knelpunten;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van het beheerplan en de maatregelenpakketten, inclusief de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- het doelbereik van de maatregelenpakketten;
- de argumenten voor de selectie van de maatregelen die worden vastgelegd (VKA).

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep op 6 mei 2025 het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden en gesproken met vertegenwoordigers van het bevoegd gezag en de initiatiefnemer. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dr. Wilfried ten Brinke

dr. ir. Gerben van Geest ing.

ir. Berdie Olthof

drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)

mr. Roel Sillevius Smitt (secretaris)

dr. Joan van der Velden

drs. Jan van der Winden

drs. Gerrit de Zoeten

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Natura 2000-beheerplan.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Op dit moment is nog niet precies duidelijk voor welk van deze projecten het beheerplan kaders stelt. Dit is afhankelijk van de inhoud van het uiteindelijke beheerplan. Een MER is mogelijk ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

De minister van Infrastructuur en Waterstaat, de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland.

Initiatiefnemer besluit en bevoegd gezag mer-procedure

De minister van Infrastructuur en Waterstaat (Rijkswaterstaat namens deze).

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3940](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiener.nl
w commissiener.nl